

SAMENVATTING

Het doel van een externe audit is om zekerheid te bieden aan de gebruikers van de jaarrekening over de betrouwbaarheid van de gerapporteerde informatie. Een kwaliteitsvolle audit is dus van essentieel belang voor het functioneren van de kapitaalmarkten. Het toepassen van professioneel scepticisme wordt vaak omschreven als een belangrijke factor voor een kwaliteitsvolle audit. Echter, ondanks het vermeende belang, wordt het concept van professioneel scepticisme nog niet goed begrepen. Dit is, onder andere, het gevolg van onvoldoende onderzoek naar de gelijktijdige impact van persoonlijke en situationele karakteristieken. Samen met persoonlijke (bv. kennis, ervaring) en situationele karakteristieken (bv. tijds- en budgetdruk, audit kantoor), beïnvloeden professioneel sceptische karaktertrekken van een auditor het gedrag van de auditor. Dit proefschrift verbreedt ons begrip van professioneel scepticisme door professioneel sceptische karaktertrekken van een auditor te onderzoeken als inputfactoren, en drijfveren achter proces- en outputfactoren van de externe audit. De focus van dit proefschrift is dus op het inherent professioneel scepticisme van een auditor (d.w.z. de professioneel sceptische karaktertrekken), maar aangezien persoonlijke en situationele karakteristieken mede het gedrag van de auditor beïnvloeden, worden deze ook mee opgenomen.

De eerste studie, Hoofdstuk 2 van dit proefschrift, onderzoekt de antecedenten van professioneel sceptische karaktertrekken en test of deze karaktertrekken de auditor's attitude ten opzichte van sceptisch gedrag en intentie om zich sceptisch te gedragen, beïnvloeden. Het blijkt dat de professioneel sceptische karaktertrekken van een auditor significant worden beïnvloed door persoonlijkheidskenmerken en andere individuele verschillen. De resultaten tonen aan dat een sceptische auditor meer gewetensvol, open voor nieuwe ervaringen en narcistisch is, en minder psychopatisch. Verder blijkt dat ook geslacht en kennis een invloed hebben op de professioneel sceptische karaktertrekken, en dat deze karaktertrekken aanzienlijk verschillen tussen verschillende functies. Voorts geven de resultaten aan dat de professioneel sceptische karaktertrekken van een auditor positief geassocieerd zijn met de auditor's attitude ten opzichte van sceptisch gedrag, subjectieve norm met betrekking tot scepticisme (d.w.z. hoe iemand zich voelt bij en reageert op de druk van anderen om zich sceptisch te gedragen), waargenomen gedragscontrole (d.w.z. gepercipieerde moeilijkheid om sceptisch gedrag te vertonen) en intentie om sceptisch te handelen. Als laatste wordt onderzocht of deze inputfactoren (karaktereigenschappen, attitudes en intenties) uiteindelijk de auditkwaliteit beïnvloeden. De resultaten tonen aan dat deze inputfactoren positief verband houden met sceptische acties (bv. zoeken van informatie, het in twijfel trekken van bewijsmateriaal en het opschorten van oordeelsvorming bij het nemen van audit beslissingen).

Uit de bevindingen van de eerste studie blijkt dat professioneel scepticisme een belangrijke inputfactor voor een kwalitatieve audit is. Echter is het niet duidelijk welke elementen van het auditproces beïnvloed worden door professioneel scepticisme en hoe professioneel scepticisme het auditproces beïnvloedt. Een belangrijk deel van het auditproces is het overwegen van de risico's op materiële afwijkingen in de jaarrekening als gevolg van fraude. Om de risico's zo goed mogelijk te kunnen inschatten, vereisen de auditing standaarden een bespreking met het auditteam over de fraude risico's (m.a.w. een fraude brainstorming sessie). Een tweede studie, Hoofdstuk 3 van dit proefschrift, onderzoekt dus de rol van professioneel scepticisme, meer bepaald van de professioneel sceptische karaktertrekken van een auditor, als drijfveer van de kwaliteit van de fraude brainstorming. De resultaten tonen aan dat meer sceptische partners een positief effect hebben op de kwaliteit van de fraude brainstorming. Meer bepaald zijn er meer specialisten aanwezig op en dragen die meer bij aan de fraude brainstorming sessie. Verder wordt er meer tijd besteed aan het voorbereiden van de sessie, duurt de sessie langer, en wordt er uitgebreider gediscussieerd over de mogelijkheden van fraude. De resultaten geven wel aan dat het effect van professioneel sceptische karaktertrekken van een auditor op de kwaliteit van de fraude brainstorming afhankelijk is van organisatorische factoren. Meer specifiek blijkt dat er een positief effect is als het audit kantoor een evaluatie systeem gebruikt dat professioneel scepticisme belooft en als het audit kantoor meer professioneel georiënteerd is.

De resultaten geven aan dat het inherent professioneel scepticisme van een auditor een belangrijke inputfactor is voor een kwalitatieve audit. Intuïtief lijkt het dus logisch dat de professioneel sceptische karaktertrekken van een auditor ook een effect zullen hebben op de output van een audit. Gezien de vereisten van de auditing standaarden om steeds professioneel scepticisme toe te passen en de gestandaardiseerde methodes voor het uitvoeren van een audit, is het echter niet zeker of het inherent professioneel scepticisme van een auditor een effect zal hebben op observeerbare audit uitkomsten (bv. de audit opinie). In een derde studie, Hoofdstuk 4 van dit proefschrift, wordt de relatie tussen de professioneel sceptische karaktertrekken van een auditor en de waarschijnlijkheid van een continuïteitsverklaring onderzocht. De resultaten tonen aan dat klanten, die in financiële moeilijkheden verkeren, van meer sceptische auditors meer kans hebben op het verkrijgen van een continuïteitsverklaring. Verder geven de resultaten aan dat situationele kenmerken (bv. klantengrootte, klantenrisico, duur van de partner-klant relatie) zelden invloed hebben op het effect van professioneel sceptische karaktertrekken van een auditor op de waarschijnlijkheid van een continuïteitsverklaring. Deze resultaten suggereren dat persoonlijkheid in de audit praktijk een belangrijke rol heeft.

Samengevat, wordt aangetoond dat professioneel sceptische karaktertrekken van een auditor significant worden beïnvloed door persoonlijkheidskenmerken en andere individuele verschillen, en dat ze geassocieerd zijn met de auditor's attitude ten opzichte van sceptisch gedrag en intentie om sceptisch te handelen. Verder blijkt dat het toepassen van professioneel scepticisme de auditkwaliteit uiteindelijk zal beïnvloeden aangezien professioneel sceptische karaktertrekken van een auditor belangrijke drijfveren zijn van de auditproces- en outputfactoren. De holistische benadering die gebruikt wordt in dit proefschrift maakt het mogelijk om aanbevelingen te doen voor de praktijk om de toepassing van professioneel scepticisme te verbeteren.

Meer specifiek tonen de resultaten aan dat het belangrijk is om de juiste persoonlijkheid te vinden voor het audit beroep. Het is dus aangeraden aan audit kantoren om de persoonlijkheid te beoordelen tijdens het aanwerven (bv. door het gebruik van persoonlijkheidstesten) om uiteindelijk de mensen, die sceptische acties kunnen en durven ondernemen, aan te trekken en te behouden.

Verder kunnen de bevindingen van dit proefschrift de audit kantoren helpen bij het ontwerpen van effectieve interventies om het professioneel scepticisme van een auditor te verbeteren. Uit de resultaten van Hoofdstuk 2 blijkt dat de subjectieve norm (d.w.z. de sociale druk om zich sceptisch te gedragen) de sterkste voorspeller is van de auditor's intentie om sceptisch te handelen. Het toepassen van professioneel scepticisme kan dus verbeterd worden door de aanmoedigen van teamleden, en het goede voorbeeld van managers en partners. Voorts, geven de resultaten van Hoofdstuk 3 aan dat het prestatiebeoordelingssysteem het effect van professioneel sceptische karaktertrekken van een auditor op de kwaliteit van de fraude brainstorming beïnvloedt. Audit kantoren zouden bijgevolg hier rekening mee kunnen houden bij het ontwerpen van het evaluatie- en beloningssysteem. Een goed ontworpen evaluatie- en beloningssysteem kan het toepassen van professioneel scepticisme bevorderen.

Als laatste bieden de bevindingen van Hoofdstuk 3 waardevolle inzichten met betrekking tot de kwaliteit van de fraude brainstorming sessie. Op basis van deze bevindingen kunnen aanbevelingen gedaan worden om de kwaliteit van de fraude brainstorming te verbeteren. Meer specifiek wordt de aanwezigheid en deelname van specialisten en een uitgebreide discussie over hoe het management fraude zou kunnen plegen aanbevolen.